

ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી

(ગુજરાત સરકાર દ્વારા સ્થાપિત)

“જ્યોર્તિમય” પરિસર,

સરખેજ-ગાંધીનગર હાઈવે,

છારોડી, અમદાવાદ-382 481

E-mail: feedback@baou.edu.in

Website : www.baou.edu.in

સત્રીયકાર્ય ઓગષ્ટ – 2017

સ્નાતક પદવી અભ્યાસક્રમ

બી.કોમ. પ્રથમ વર્ષ

નાણાંકીય હિસાબી પદ્ધતિ

(BCFAC103)

અભ્યાસકેન્દ્રને સોંપવાની છેલ્લી તારીખ

30/04/2018

પ્રિય વિદ્યાર્થી મિત્ર,

બી.કોમ. અભ્યાસક્રમમાં પ્રવેશ મેળવવા બદલ આપને અમારા વતી ખૂબ ખૂબ અભિનંદન. આપ દૂરવર્તી શિક્ષણમાં અભ્યાસ કરી રહ્યા છો જેમાં આપની ઉપર અધ્યાપકનું કોઈ અંકુશ નથી. આ પદ્ધતિમાં આપને સ્વંય અનુશાસન અપનાવવું જરૂરી છે. આપને આપના વિષયની કેડીટ અનુસાર આ વિષયમાં દૈનિક 2 કલાક સમય ફાળવવો આવશ્યક છે.

સ્વાધ્યાયકાર્યનું ફોર્મેટ એ આપની સત્રાંત પરીક્ષાના ફોર્મેટ પ્રમાણે જ રાખવામાં આવેલ છે, જેથી અમારી પરીક્ષાની તૈયારી અર્થે યોગ્ય સમજ માટે સ્વાધ્યાયકાર્ય ખૂબ ઉપયોગી છે. સ્વાધ્યાયકાર્યોમાં પૂછવામાં આવેલ પ્રશ્નોના જવાબ આપને મળેલી અભ્યાસ-સામગ્રીમાંથી સીધા જ કોપી કરવાના નથી, આપ જે વાંચન કરો છો, જે સમજો છો, તે આપની પોતાની ભાષામાં લખવાનું રહેશે.

સ્વાધ્યાયકાર્યનું પુનઃમૂલ્યાંકન થતું નથી જો કોઈ વિષયના સ્વાધ્યાયકાર્યમાં ઓછા ગુણ હોય તા ફરીથી લખેલું સ્વાધ્યાયકાર્ય સ્વિકારવામાં આવશે નહીં. જેથી આપ પ્રથમ વખતે જ વ્યવસ્થિત જવાબો લખી જમા કરાવશો. જેથી સારામાં સારા ગુણ મેળવી શકશો અને ઉત્તમ પરિણામ પ્રાપ્ત કરી શકશો.

ખૂબ ખૂબ શુભકામનાઓ સહ,

સ્વાધ્યાયકાર્ય વિભાગ

અગત્યની સૂચનાઓ

- સ્વાધ્યાયકાર્ય જમા કરાવવાની છેલ્લી તારીખ: **30/04/2018** છે, તો આ સમય મર્યાદામાં આપે સ્વાધ્યાયકાર્ય લખી જમા કરાવવું જરૂરી છે.
- સ્વાધ્યાયકાર્ય જમા કરાવતી વખતે તેની રસીદ લેવી ફરજિયાત છે. જેથી ભવિષ્યમાં સ્વાધ્યાયકાર્યને લગતી કોઈ પૂછપરછ કરવી હોય તેના ઉકેલમાં રસીદ રજૂ કરી શકાય.
- તમારા ચેક થઈ ગયેલા સ્વાધ્યાયકાર્ય તમારી સત્રાંત પરીક્ષા પહેલા જ કેન્દ્ર પર રસીદ બતાવી પરત લેવા જેથી પરીક્ષાના વાંચન અર્થે પણ તેને ઉપયોગમાં લઈ શકાય.
- બી.એ./બી.કોમ. અભ્યાસક્રમના સ્વાધ્યાયકાર્યમાં પાસ થવા માટે **11** ગુણ લાવવા જરૂરી છે, જો તેનાથી ઓછા ગુણ હોય તો તે સ્વાધ્યાયકાર્યમાં વિદ્યાર્થી નપાસ માનવામાં આવશે, અને તે સ્વાધ્યાયકાર્ય નવા સત્રનું મેળવીને ફરીથી લખવાનું રહેશે.
- સ્વાધ્યાયકાર્યના ગુણ વગર ફાઈનલ માર્કશીટ મેળવી શકાશે નહીં.
- લખેલા સ્વાધ્યાયકાર્ય જમા કરાવતી વખતે તેની સાથે સ્વાધ્યાયકાર્યનું પ્રશ્નપત્ર ફરજિયાત જોડવું.

આ પછીનું પેજ વિદ્યાર્થીએ પ્રિન્ટ કાઢી તેમાં માંગેલ માહિતી ભરી લખેલા સ્વાધ્યાયકાર્યના પ્રથમ પેજ ઉપર લગાવવું.

ડૉ.બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી
અમદાવાદ

અભ્યાસક્રમનું નામ : એફ.વાય.બી.કોમ.

પાઠ્યક્રમનું નામ : નાણાંકીય હિસાબી પદ્ધતિ

નોંધણીનંબર : _____

અભ્યાસકેન્દ્રનું નામ : _____

નામ : _____

અભ્યાસકેન્દ્ર કોડ નં. : _____

સરનામું : _____

મોબાઈલ નંબર : _____

ઈ-મેઈલ : _____

વિદ્યાર્થીની સહી : _____

તારીખ : _____

ડૉ.બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી

અમદાવાદ

અભ્યાસક્રમ : પ્રથમ વર્ષ બી.કોમ.

નાણાંકીય હિસાબી પદ્ધતિ

સત્રીયકાર્ય ઓગસ્ટ-2017

કુલ ગુણ-30

ઉત્તીર્ણ થવાનું ધોરણ: 11ગુણ

વિભાગ - ક દાખલાઓના જવાબ આપો.

(5x2=10)

1. શ્રવણ અને આકાશ 2:1ના પ્રમાણમાં તથા જગદીશ અને નિકુલ 3:2ના પ્રમાણમાં નફો-નુકસાન વહેંચતા હતાં. તા.31-12-16ના રોજ તેમની પેઢીઓનાં પાકાં સરવૈયાં નીચે પ્રમાણે હતાં :

પાકાં સરવૈયાં

મૂડી-દેવાં	શ્રવણ અને આકાશ પેઢી ₹	જગદીશ નિકુલ પેઢી ₹	મિલકત-લેણાં	શ્રવણ અને આકાશ પેઢી ₹	જગદીશ નિકુલ પેઢી ₹
<u>મૂડી ખાતાં:</u>			ચંત્રો	6,000	4,000
શ્રવણ	9,000		ફર્નિચર	1,200	400
આકાશ	<u>3,000</u>	12,000	સ્ટોક	5,800	4,600
જગદીશ	5,000		દેવાદારો	4,000	2,900
નિકુલ	<u>3,000</u>	8,000	લેણીહૂંડી	1,000	-
લેણદારો	4,000	3,000	રોકડ/બેંક	2,000	100
દેવીહૂંડી	1,000	-			
શ્રવણની લોન	3,000	-			
બેંકઓવરડ્રફ્ટ	-	1,000			
	20,000	12,000		20,000	12,000

શ્રવણ અને આકાશ તથા જગદીશ અને નિકુલની પેઢીની મિલકતોની નીચે પ્રમાણે ફેરઆંકણી કરવામાં આવી :

- 1) શ્રવણ-આકાશની પેઢીની પાઘડી ₹1,800 નક્કી કરવામાં આવી, જે નવી પેઢીમાં નવા પ્રમાણમાં માંડી વાળવાની છે.
- 2) બંને પેઢીના દેવાદારો પર 5% ધાલખાધ અનામત રાખવાની છે.
- 3) શ્રવણ-આકાશની પેઢીનું ફર્નિચર નવી પેઢીએ લેવાનું નથી, જ્યારે ચંત્રો 10% ઓછો અને સ્ટોક ₹1,100 વધુ કિંમતે લેવાનો છે.
- 4) જગદીશ-નિકુલની પેઢીમાં ચંત્રો 15% ઓછા લેવાનાં છે.

નવી પેઢીમાં કુલ મૂડી 24,000 શ્રવણ, આકાશ, જગદીશ અને નિકુલના નવા ન.નુ. 3:2:2:1ના પ્રમાણમાં રાખવાની છે. આ માટે જરૂરી ફેરફાર રોકડેથી કરવાનો છે.

શ્રવણ-આકાશની પેઢીના ચોપડા ચાલુ રાખવામાં આવે છે.

શ્રવણ-આકાશની પેઢીના ચોપડે જરૂરી ખાતાંઓ અને નવી પેઢીનું પાકું સરવૈયું બનાવો.

અથવા

1. પંચાલ અને બ્રહ્મભદ્ર સરખા પ્રમાણમાં નફો-નુકસાન વહેંચી લેતા ભાગીદારો છે. તા.31 ડિસે. 1995ના રોજ પેઢીનું કર્મવીર કંપનીમાં રૂપાંતર કરવાનું નક્કી કર્યું. આ તારીખે પેઢીનું 'પાકું સરવૈયું' નીચે મુજબ છે :

પાકું સરવૈયું

જવાબદારી	₹	મિલકતો	₹
લેણદારો	24,000	પરચુરણ દેવાદારો	30,000
બ્રહ્મભદ્રની લોન	20,000	લેણીહૂંડી	5,000
બેંક ઓવરડ્રાફ્ટ	8,000	સ્ટોક	18,000
અનામત ભંડોળ	3,000	પેટન્ટ	4,000
મૂડી ખાતાં		પ્લાન્ટ-મશીનરી	8,000
પંચાલ 20,000		જમીન મકાન	30,000
બ્રહ્મભદ્ર 20,000	40,000		
	95,000		95,000

1. પેઢીની પાઘડી છેલ્લા ત્રણ વર્ષના સરેરાશ નફાથી બમણી આંકવાની છે.
2. પેઢીના કામકાજનું પરિણામ દર્શાવે છે. દર વર્ષે અનામત ભંડોળ ખાતે ₹1,000 લઈ ગયા પછી 1993માં ₹15,000, 1994માં 18,000 અને 1995માં ₹21,000 નફો થયો હતો.
3. બ્રહ્મભદ્રની લોન કંપનીમાં 15%ના ડિબેન્યર આપી ચૂકવી દેવાની છે.
4. જમીન અને મકાન તથા પ્લાન્ટ અને મશીનરીની કિંમત અનુક્રમ ₹50,000 અને ₹12,000 આંકવામાં આવી છે.
5. ખરીદકિંમતની બાકીની રકમ પેટે ₹20નો એક એવા ઇક્વિટી શેર અને ₹200નો એક 92%ના પ્રેફરન્સ શેર અનુક્રમ 2:1ના પ્રમાણમાં આપવાના છે.

પેઢીના ચોપડે જરૂરી આમનોંધ લખો અને માલમિલકત નિકાલ ખાતું તથા ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતાં તૈયાર કરો.

2. સરલ, કમલ અને નયન સરખે હિસ્સે નફો-નુકસાન વહેંચતા ભાગીદારોમાં તેમનું પાકું સરવૈયું નીચે મુજબ છે.

પાકું સરવૈયું

મૂડી-દેવા	રકમ(₹)	મિલકત-લેણા	રકમ(₹)
મૂડી:			
સરલ	30,000	મિલકતો	1,05,000
કમલ	20,000	રોકડ હાથ પર	5,000
નયન	10,000		
સામાન્ય અનામત	18,000		
લોન : સરલની લોન	8,000		
કમલની લોન	4,000		
લેણદારી	20,000		

	1,10,000	1,10,000
--	----------	----------

પેઢીનું વિસર્જન થતા મિલકતોના આ પ્રમાણે ઉપજ્યાં.

પ્રથમ હપતો	:	18,000
બીજો હપતો	:	28,000
ત્રીજો હપતો	:	29,000

ભાગીદારો વચ્ચે મૂડી વધારાની રીત મુજબ રોકડની ટુકડે ટુકડે વહેંચણી દર્શાવતું પત્રક તૈયાર કરો.

અથવા

- સલોની, સુહાની અને સોનલ ત્રણ ભાગીદારો 5:3:2ના પ્રમાણમાં નફા-નુકસાન વહેંચે છે. તેઓએ તા.1-4-13ના રોજ ₹1,50,000ની સં.જી.વી. પોલિસી લીધી. જેનું વાર્ષિક પ્રીમિયમ ₹7000 દર વર્ષે તા.10-4ના રોજ ભરવાનું હતું.

તા.15-5-16ના રોજ સોનાલી મૃત્યુ પામી અને વીમા કંપનીએ ₹1,75,000 બોનસ સહિત ચૂકવી આપ્યા. પેઢીનું હિસાબી વર્ષ 31મી માર્ચના રોજ પૂરું થાય છે. પેઢીઓમાં વીમા પ્રીમિયમને મૂડી ખર્ચ ગણવામાં આવે છે.

ઉપરની વિગતોનાં આધારે જરૂરી આમનોંધ અને સં.જી.વી.પોલિસી ખાતું તૈયાર કરો.

વિભાગ : ખ દાખલાઓના જવાબ આપો. (ગમે તે બે)

(5x2=10)

- શાહ બ્રધર્સ પેઢીના A અને B ભાગીદારો છે. તા.31/03/2017ના રોજ દેવ લિ.માં રૂપાંતર કરવામાં આવ્યું. તા. 31/3/17નું પેઢીનું પાકું સરવૈયું નીચે મુજબ છે.

મૂડી-દેવા	₹	મિલકતો-લેણા	₹
મૂડી:		જમીન-મકાન	2,00,000
Aની મૂડી = 2,20,000		મશીનરી	1,60,000
Bની મૂડી = 2,20,000		સ્ટોક	1,00,000
	4,40,000	દેવાદારો	1,20,000
સામાન્ય અનામત	80,000	બેંક સિલક	20,000
લેણદારો	80,000		
	<u>6,00,000</u>		<u>6,00,000</u>

કંપનીએ દેવાદારો અને લેણદારો લીધા નથી; પરંતુ, ઉધરાવેલ રકમ પર 3% અને ચૂકવેલ રકમ પર 2% કમિશન લઈ એજન્ટ તરીકે દેવાદારો પાસેથી રકમ વસૂલ કરવા તથા લેણદારોને ચૂકવવા સંમત થઈ ધંધાની ખરીદકિંમત પેટે કંપનીએ ₹5,00,000 4:1ના પ્રમાણમાં પૂરા ભરપાઈ ઇક્વિટી શેર અને પ્રેફ. શેરમાં તથા ₹30,000નો ચેક આપવાનું નક્કી કર્યું.

કંપનીએ જમીન-મકાન ₹2,50,000, મશીનરી ₹1,50,000 અને સ્ટોક ₹80,000ની કિંમતે લેવાનું સ્વીકાર્યું.

દેવાદારો પાસેથી ₹1,20,000 વસૂલ થયાં, જેમાં અગાઉ ધાલખાધ તરીકે માંડી વાળેલા ₹20,000નો સમાવેશ થાય છે. લેણદારોને ₹72,000 આપી ચૂકવે કરવામાં આવ્યાં. પેઢીને તેની લેણી રકમ ચૂકવી દેવામાં આવી. દેવ લિ.ના ચોપડામાં આમનોંધ લખો.

2. સામર્થ ટ્રેડિંગ કોર્પોરેશન, સુરત 1લી એપ્રિલ, 2017ના રોજ 20,000 લિટર ઓઈલ ભાવનગરના ગોહિલ પ્રોવિઝન સ્ટોર્સને મોકલી આપી છે. પેકિંગ દસ લિટરના ડબ્બામાં છે. ઓઈલની પડતર લિટરના ₹1 છે. માલધણી નૂર અને વીમાના ₹4,000 ચૂકવે છે. રસ્તામાં 100 ડબ્બા ભાંગી જવાથી નાશ પામ્યાં અને વીમા કંપની પાસેથી માલધણીને ₹1,000 દાવા પેટે મળ્યાં. ગોહિલ પ્રોવિઝન સ્ટોર્સ આડતમાલ અંગે સામર્થ ટ્રેડિંગ કોર્પોરેશને લખેલી ₹12,000ની ત્રણ માસની હૂંડી સ્વીકારે છે. 30મી જૂને આડતિયાએ વેચાણ આંકડો મોકલ્યો, જે મુજબ ₹15,000 લિટર ઓઈલ ₹1.50ના ભાવે વેચાયું હતું, તેમણે ખર્ચ નીચે પ્રમાણે ચૂકવ્યો હતો :
- ગોડાઉનભાડું ₹400; જાહેરાત ખર્ચ ₹1,200; સેલ્સમેનોનો પગાર ₹2,500; ગોહિલ પ્રોવિઝન સ્ટોર્સને 4% આડત અને 1% આસામી આડત આપવાની છે. આડતિયાએ એવી માહિતી મોકલી છે કે ડબ્બા નુકસાની હોવાથી 200 લિટર ઓઈલ ઢોળાઈ ગયું છે. આડતિયાએ બાકીની રકમ બેંકડ્રાફ્ટથી મોકલી આપી. બંને પક્ષકારોના ચોપડા તૈયાર કરો.
3. 'ક્ષ' એ 'ચ' ને કેટલોક માલ ₹25,000માં ખરીદી સહિયારા સાહસમાં વેચવા મોકલ્યો. માલ ખરીદતા ખરીદ કિંમતના 10% જેટલો ખર્ચ થયો જે 'ક્ષ' એ ચૂકવ્યો. 'ચ' એ 1/5 ભાગનો માલ તેની પડતરમાં 20% નફો ચઢાવી વેચ્યો અને બીજો 2/5 ભાગનો માલ તેની ખ.કિ.માં 20% ઉમેરીને વેચ્યો. 'ચ'ને વેચાણખર્ચ વેચાણ કિંમતના 10% થયો છે. બાકીનો માલ 'ચ' એ તેની કુલ પડતર કિંમતમાં 10% વધુ ગણી પોતે રાખી લીધો. 'ચ' એ માલ વેચવા મળ્યો ત્યારે ₹15,000 'ક્ષ'ને અગાઉથી મોકલેલા છે. 'ક્ષ' અને 'ચ'નું નફા-નુકસાન વહેંચણીનું પ્રમાણ સરખું છે. છેવટના હિસાબની રકમ હજૂ ચૂકતે થઈ નથી. 'ક્ષ' ના ચોપડે ખાતા તૈયાર કરો.
4. જલતરંગ કલબની નીચેની માહિતી પરથી તા. 31-03-2015ના રોજ પુરા થતા વર્ષનું આવક-જાવક ખાતું તથા ઊપજ-ખર્ચ ખાતું બનાવો.

	રૂ.		રૂ.
રોકડ સિલક (14-1-1)	12,000	પગાર 14-2013 :	2,500
લવાજમ :		15-2014	17,500
14-2013	1,500	રોકાણોની ખરીદી	25,000
15-2014	27,500	મળેલ વારસો	12,500
16-2015	1,000	વાર્ષિક સમારંભનો ફાળો	12,500
ફર્નિચરની ખરીદી	7,500	વાર્ષિક સમારંભનો ખર્ચ	7,500
સ્ટેશનરી અને છપામણી	2,500	રમતગમતના સાધનોની	37,500
ખાનાનું ભાડું	1,250	ખરીદી	5,000
ઓડીટ ફી	2,250	રોકાણો પર વ્યાજ	20,000
સખાવત	15,000	દાખલ ફી	

- અન્ય માહિતી : (1) લવાજમના મળવાના બાકી રૂ. 500 (2) પગાર ચૂકવવાનો બાકી રૂ. 3,750 (3) રમતગમતનાં સાધનો પર રૂ. 5,000 અને ફર્નિચર પર રૂ. 1,250 ઘસારાની જોગવાઈ કરો. (4) દાખલ ફીની ¾ રકમ મૂડીકૃત કરવાની છે.

વિભાગ : ગ નીચે આપેલી સંજ્ઞાઓ (શબ્દાવલી) સમજાવો.

(1x5=5)

1. અવેજ કિંમત
2. મૂડી વધારો
3. શરણમૂલ્ય
4. આસામી આડત
5. સભાસદ ફી

વિભાગ : ધ હેતુલક્ષી પ્રશ્નો/બહુવિકલ્પ (M.C.Q) આધારિત પ્રશ્નોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ શોધી સાચા જવાબ સામે (✓) કરો.

(1x5=5)

1. જો લેણદારોને ઓછી રકમ ચૂકવવામાં આવે તો ધંધો વેચનારના લેણદારોનું ખાતું ઉધારી _____ ખાતે જમા થશે.
(A) ધંધો વેચનારનું ઉપલક ખાતું (C) બેંક ખાતું
(B) રોકડ ખાતું (D) ધંધો વેચનારનું ખાતું
2. વિસર્જન સમયે પાકા-સરવૈયામાં રોકડ સિલક ₹25,000 છે. પ્રથમ હપતો ₹35,000 મળેલ છે. વિસર્જન ખર્ચનું અનામત ₹7,000, લેણીહૂંડી ₹18,000 જે બેંકમાં વટાવે છે. તેનું અનામત રાખવાનું છે, આ સંજોગોમાં ચુકવવા માટે પ્રાપ્ત રકમ.
(A) ₹85,000 (C) ₹42,000
(B) ₹53,000 (D) ₹35,000
3. સં.જી.વી.પોલિસી અંગે ભરેલ વાર્ષિક પ્રીમિયમ ₹8,000ને મૂડી ખર્ચ ગણવામાં આવતું હોય તો ચોથા વર્ષના અંતે પાકા સરવૈયામાં સં.જી.વી.પોલિસી ખાતાની બાકી કેટલી હશે ?
(A) ₹30,000 (C) ₹8,000
(B) ₹32,000 (D) ₹16,000
4. ખરીદનાર કંપનીએ વેચનાર પેઢી વતી દેવાદારો ઉધરાવી લેણદારોને ચૂકવી આપવાનું સ્વીકાર્યું. કુલ ઉધરાણીના 4% અને ચૂકવેલ રકમનાં 2% કમિશન કંપનીને મળે છે, જો 5,00,000 દેવાદારો પાસેથી 4,50,000 વસૂલ કર્યા જ્યારે 2,00,000ના લેણદારોને 10% વટાવે રકમ ચૂકવી આપ્યા તો કમિશનની કુલ કેટલી રકમ થશે ?
(A) ₹21,600 (C) ₹18,000
(B) ₹50,000 (D) ₹3,600
5. રોકડની ટુકડે ટુકડે વહેંચણીમાં મૂડી વધારા પદ્ધતિ મુજબ વહેંચણી કરવામાં આવે છે તેમાં
(A) દરેક ભાગીદારને સરખા હિસ્સે રકમ વહેંચવી.
(B) દરેક ભાગીદારને નફા-નુકસાનના પ્રમાણમાં આપવામાં આવે.
(C) નફાના પ્રમાણમાં જેની મૂડી વધુ હોય તેને પહેલા મળે.
(D) જે ભાગીદારની મૂડી વધારે હોય તેને પ્રથમ આપવામાં આવે.